

ANADOLU'NUN KALBİNDE BİR İÇ DENİZ

TUZ GÖLÜ

Fotoğraf: Eray Çağlayan

Ankara'dan Konya'ya doğru ilerliyoruz. Sırayla, ODTÜ ormanlarıyla çevrili Eymir Gölü, Mogan, Gölbaşı... Açıldıkça, renk yeşilden ve maviden daha silik renklere, sarıya doğru değişiyor. Aralarda yine ufak su birikintileri; kimi betonla çevrilmiş yapay gölcük, kimi de bir zamanlar gölmüş ama, artık kuruya kuruya küçücük kalmış. Parsellenmiş tarlalar, aralarda ince çizgiler halinde kalmış tek tük derecikler... Derken, önümüzü birden bir beyazlık kaplıyor. Ama alabildiğince geniş, alabildiğince uzun. Sanki bir çöl, ama insanı içine alıp kaybeden türden. Metalik beyaz, üzerinde su sıvasının verdiği bir parlaklık mı desek? Yerde, ama sanki göğün derinliklerinde... Baş döndürücü, ama insanın ayaklarını yerden kesen türden. Tuz Gölü burası. Tıpkı bir ressamın fırçasından çıkmış gibi beyazın farklı metalik tonlarının lekeleri hakim gölde. Kimi yerlerde çiçek gibi açmış adacıklar görünüyor, üzerleri pembemsi beyaz noktalarla kaplı; dürbünün merceğinden bakıldığında Flamingo bunlar. Hemen gölün kenarlarında dünyanın en güzel, en narin çiçekleri başlıyor belli belirsiz kendini göstermeye; tuza bağımlı, dünyanın başka hiçbir yerinde yaşamayan. Tıpkı adı gibi, aslında tuz havzası burası. Barındırdığı canlılarla, Önemli Doğa Alanı...

TUZ GÖLÜ, Türkiye'de Van Gölü'nden sonraki ikinci büyük gölümüz. 1600 km²'lik alanıyla Konya havzasında yer alan bir iç deniz aslında.

Konya havzasının kuzeydoğusunu kaplayan alabildiğince büyük beyaz bir alan. Avrupa'daki en tuzlu göl. Çevresindeki tuzcul bozkır, sazlıklar ve uydu göllerle birlikte bir alt havza. Tuzluluk oranı %32. Gölün genişliği ve uzunluğu mevsimse göre değişiyor. Ancak, ortalama genişlik ve uzunluğu 80 km'ye 40 km. Ortalama derinliği ise 70 cm. Aslında gölün en derin bölgesi Şehitlerhanı denen bölge. Bu bölgede derinlik genellikle 1.5 m'yle korunuyor. 3500 hektarlık gölün bu kısmı aynı zamanda tuz yoğunluğunun da en düşük olduğu yer. Gölün bu kısmı, zamanla kuruyarak gölden ayrıl-

mış. Şereflikoçhisar-Aksaray zonundan tatlısu alıyor. En sık yerleriyse santimetrelerle ölçülüyor ancak.

Tuz Gölü, Yer hareketleri sırasında-

ki kırılmalar, kıvrılmalar ve yükselme ve çökme hareketleri sonucu oluşan tektonik bir göl. Birkaç milyon yıl yaşlı (neojen yaşlı) gölün oluşumu üzeri-

ne yapılmış ayrıntılı çalışmalar olmasa da, Tuz Gölü fayı sayesinde genel bilgilere ulaşılabilir. Havza, yaklaşık 23.000-17.000 yıl öncesinde Tuz Gölü çevresindeki uydu göller arası tümüyle suyla kaplı bir içdenizmiş. Daha sonra göl, alt havzalara bölünmeye başlamış ve aralarda bataklık ve sazlık oluşumları başlamış. Yakın zamanda yapılan çalışmalara göre, Tuz Gölü'nün su seviyesi 10.000 yıl önce düşmeye başlamış ve Aksaray bölgesi tümüyle göl kenarında kalmış. Her ne kadar, Tuz Gölü halen haritalarda 260.000 hektarlık eski alanıyla gösterilse de şu anda ancak 160.000 hektarlık bir alanı kaplıyor. Ancak, yaz kuraklığıyla birlikte bu alan da neredeyse yarı yarıya küçülüyor.

Tuz Gölü'ndeki tuzluluk, doğusun-daki alçıtaşı oluşumlarından geliyor. Tuz Gölü havzasındaki toprak tipi de dolayısıyla tuzlu ve alkali. Hemen çevresindeki toprak yapısıysa alüvyonlu. Havzada, Tuz Gölü'nü besleyen en önemli yüzeysuyu, Melendiz dağından çıkan ve Aksaray yakınlarında Ulurmak adını alan Melendiz çayı. Ancak, bu kaynak 1962 yılında kurulan Mamasın barajıyla kesilmiş. Bunun dışında, Peçenek ırmağı ve Cihanbeyli bel-desinden gelen insuyu da sularını Tuz Gölü'ne boşaltan yüzeysuları. Yeni çalışmalar, Peçenek ırmağı üzerinde de içme suyu elde etmek için baraj kurma yolunda sürüyor. Bunlar coğrafya kitaplarında adı geçen yüzeysuları. Ancak, Tuz Gölü için bir "tatlısu" girişi daha var ki, coğrafya kitaplarında yer almıyor: Konya Ana Tahliye Kanalı. DSİ tarafından 1974 yılında tümüyle tarımsal amaçlı inşa edilmiş. Ancak, 1977 yılında Konya şehrinin atık suları tali bir kanalla bağlanmış. Bunun üzerine, kanal atıklar için kanalizasyon görevi görmeye başlamış. Zamanla, kanalın geçtiği öteki yerleşim alanlarının evsel ve sanayi atıkları da hiçbir artıma uğramadan kanala verilmeye başlayınca, kanal tümüyle atıklardan kurtulma kanalı haline gelmiş. Elbette, bu kirlilikler yollarda yenilerinin de eklenmesiyle kanalizasyon niteliğinde akarak Tuz Gölü'ne kadar ulaşıyor. Zaten, Tuz Gölü'nün üzerinden geçerken de, tüm o kendini içine çeken kurşunu parlak beyazın kenarında ilk göze çarpan yer de kanalın göle ulaştığı alan oluyor. Bu kanal, Kon-

Kanatlı Yaşam Ortaklarımız

Tuz Gölü bütün Türkiye için flamingoların en önemli üreme, barınma ve beslenme alanı. Hatta göl, Akdeniz havzasında flamingoların üredikleri en önemli alanlardan birisi olarak kabul ediliyor. 1970'li yıllardan bu yana flamingolar düzenli olarak Tuz Gölü'nde, Türkiye'nin en büyük flamingo üreme kolonisini oluşturuyorlar. Tuz Gölü çevresindeki uydu göller, Kulu, Tersakan, Bolluk da flamingoların gün içerisinde beslenmek için uğradıkları yerler. Flamingolar kalın ve küt yapıları gagaları ile tuzlu ve sodalı göllerde yaşayan çok küçük canlıları ve algleri yiyerek besleniyorlar. Suyun dibindeki çamuru kalın diliyle damağı arasında sıkıştırıp kenarı filtre gibi olan gagasıyla süzerek, tıpkı mavi balina gibi bu mikroskobik büyüklükteki besinleri topluyorlar. Flamingoların üreme alanları Tuz Gölü'nün güney kısmındaki adacıklar. Gün içerisinde, beslenmek için çevredeki uydu gölleri kullanan flamingolar, konaklamak için tekrar bu alana geri dönüyorlar. Flamingo yavruları, yumurtalarından çıktıktan sonra başlarında nöbetçi erişkinlerle birlikte gölün batısında Ana tahliye kanalının göle döktüğü alana gidiyorlar. Tıpkı, bizde olduğu gibi, flamingo yavrularının "kreş"leri de bu alanda seçilmiş. Nedeni tam olarak bilinmese de, alanda yavruların beslendiği tuzlu su karidesinin ve öteki halofit bakterilerin daha yoğun olduğu tahmin ediliyor. Zaten flamingolar da pembe-kırmızı renklerini bu canlılardan alıyorlar. Flamingo yavruları ilk yumurtadan çıkıp kendileri beslenmeye başladıkları zamanlarda, tıpkı erişkin bir flamingonun siyah beyaz bir kopyasını andırıyorlar. Bu canlılarla beslenmeye başladıkları za-

Fotoğraf: Volkan Yüksel

mandan itibaren renkleri değişmeye ve siyah görünen alanları pembe-kırmızı renklere dönmeye başlıyor.

Alandaki ekolojik döngünün temelini Tuz Gölü havzasındaki su döngüsü oluşturuyor. Havza gerek sulak alanları gerekse sazlıkları, bataklık alanları ve bozkır yapısıyla yalnızca flamingolara değil, başka pek çok kuşa da ev sahipliği yapıyor. Bu nedenle de, ÖKA (Önemli Kuş Alanı) statüsüne sahip. Sakarca kazları (*Anser albifrons*) ve turnaların (*Grus grus*) dünya nüfusunun önemli bir kısmı yılın belli dönemlerinde bu gölün çevresinde yaşıyor. Tuz Gölü yok olduğu takdirde gidebilecekleri benzer bir yer yok. Aynı şekilde Mezgeldeğin de en büyük popülasyonu bu havzada yaşıyor. Alanda yaşayan başka bir kuş türü de soyu tehlikede olan büyük cılibit. Bir de toylarımız var; görmek her insana, hatta her kuşçuya nasip olmayan. Toy görmek, rütbe atlamak gibi bir şeydir kuş gözlemcileri için. İşte bu nedenle, efsane olmuş bir kuş. Tuz Gölü havzası, toyların bir araya gelip en güzel kur danslarıyla birbirlerini tavladıkları yer. Yani çiftleşme alanı. Toylar bu alanda çiftleştikten sonra alandan uzaklaşıp tekrar yumurtlama alanlarına dönüyorlar. Bu ender kuşların, alanda yaşamlarını sürdürmek için, beslenebilecekleri, saklanabilecekleri ve üreyebilecekleri alanlara gereksinimleri var.

ya'dan Tuz Gölü'ne kadar yaklaşık 150 km'lik bir alandan geçiyor ve geçtiği alandaki tüm kirlilikleri toplayarak Tuz Gölü'ne boşaltıyor. İçiniz kaldırırmı bilemiyoruz ama, bu kanalın içinde barındırdıklarını bir gözden geçirecek olursak: Tüm Konya ve 150 km'lik alandaki arıtılmamış kanalizasyon atıkları, sanayi atıkları, tarım alanlarında kullanılan tarımsal ilaçların atıkları... Ancak, Tuz Gölü'ndeki yüzey suyu girdisi artık o kadar azalmış durumda ki, her ne kadar coğrafya kitaplarına henüz geçmemiş olsa da, bu kanal da Tuz Gölü'nü besleyen yüzey sularının arasında sayılıyor.

Tuz Gölü Havzası içinde, Tuz Gölü'nden başka uydu göller olarak adlandırılan Tersakan, Bolluk ve Kulu Gölü de yer alıyor. Hatta, bunların ya-

nında bir zamanlar adını Türkiye haritasına yazdıran ancak artık yalnızca hafızalarımızda kalan birkaç sulakalan daha. Tüm bu sulakalanlar, Tuz Gölü Havzası'nın hidrolojik ve ekolojik döngüsünü sağlıyor. Zaten bu nedenle de, Tuz Gölü için yapılan koruma çalışmaları tüm havzayı kapsıyor.

Aslında, gölü besleyen bir de yeraltı suları var. Hatta yıllık ortalama yağış miktarının 400 mm'nin altında olduğunu düşünürsek, neredeyse alanı besleyen son önemli kaynak. Havzadaki su döngüsünü ve buharlaşmayı dengeleyen en önemli kaynak. Yeraltı sularının büyük kaynağı yağmur ve su yataklarından gelen girdiler. En önemli su kayıbsa buharlaşma ve sulama için kuyulardan su çekilmesi. Yeraltı sularının büyük kısmı tuz oluşumla-

1) *Onosma halophilum*-tuzcul emzikotu-endemik: Bilinen bir kullanımı olmamasına rağmen buna yakın bazı türlerin (*O. sericeum*) yaprakları yaraların tedavisinde kullanılmakta. Familya üyelerinin çiçekleri besleyici zengin bal özüne sahiptir. Tüp şeklindeki çiçeklerinin diplerindeki bal özleri emildiği için bu ad verilmiştir. Familyanın diğer bazı üyeleri de (*Anchusa* türleri) benzer yapıda çiçeklere sahiptir. 2) *Salicornia europaea*- deniz börülcesi: Sebze olarak yenilebilir, hafif haşlandıktan sonra salata yapılır, idrar arttırıcı ve kuvvet verici özelliği vardır. Sonbaharda büyündüğü parlak kırmızı rengiyle tuzlu bataklıkların en çekici bitkisi olur. 3) *Centaurea pterocaula*- Peygamberçiçeği 4) *Saponaria karapinarens*- Karapınar sabunu-tuzcul endemik-yayında 5) *Taraxacum mirabile*- cibcik-endemik Sütlü olan bu bitkiler yem bitkisi olarak idealdir. Yegane beyaz çiçekli bu karahindiba (diğerleri sarı çiçekli) Mayıs ve Haziran aylarında, çok cazibeli görünüşüyle tuzlu topraklarda peyzaja renk katar. 6) *Acantholimon halophilum* (tuzcul kirpikeni)-dar endemik 7) *Halochnemum strobilaceum*, çuvar, acıot-zorda kalınca az miktarda otlanabilmekte. Tuza en dayanıklı, etli tuzcullardan birisi, yani *salicornia* gibi. Tuz Gölü'nü dar bir kuşak halinde çeviren bu türün bulunduğu alanlar çok tuzlu olup kışın genellikle su altında kalmaktadır. Tür genellikle göle en yakın ilk kuşakta ya saf veya birkaç türden ibaret gruplar oluşturur. Tek türle (monotipik) temsil edilen bu tür, hidrofitik halofitlere güzel bir örnektir. Tuza toleransı çok yüksektir. Bilinen herhangi bir kullanımı olmamakla birlikte, tuzlu bataklardaki kuşlar için yataklık yapmakta. Uzun süre yeşil kalmasından dolayı (herdemyeşil) ilk bahara girerken yeşile hasret koyunlar tarafından tercihlenmektedir, fakat bu dönemde aç karna biraz fazla otlanırsa düşüklere neden olmakta. Ayrıca yaz aylarında inekler ve koyunlar tarafından çesni olarak az miktarda otlanmaktadır. Sonbaharda yeşilden portakal ve mora dönen bu tür geniş tuzlu topraklarda peyzaja renk katmakta. (Fotoğraflar: Mecit Vural)

Bozkırın En Güzel Renkleri

Tuzlu topraklar, birçok canlının yaşamasına imkan vermezken, bu topraklara uyum sağlamış bitkilerin tek yaşam alanları. Yani bu alanlar dışında hiçbir yerde yaşamıyor bu tuzcul bitkiler. Bu yerlerden biri de, Türkiye'nin ve dünyanın en önemli bitki alanlarından olan Tuz Gölü. Tuz Gölü, gözlerimizin alıştığımız dışında renkler sunar bize, tıpkı öteki bozkır alanları gibi. İlk bakışta, ağaçların göz dolduran yeşiline, soğanlı bitkilerin bağırان renklerine alışık gözlerimiz için çorak bir alan gibi görünür. Yanına yaklaştıkça çeker bozkır bizi içine. O zaman fark ederiz, en güzel renkleri narın narın bize sunan o cesur çiçekleri. En güzel beyazı, kırmızıyı, pembeyi, moru görür gözlerimiz. Sonbaharda açar, yarım metreden uzun olmayan yaprakları küçülmüş bu otsu bitkiler. Gövde ve yaprakları kuraklığa uyum sağlamak için değişikliğe uğramış, güneş ışınlarının yakıcı etkisinden korunmak için çoğunlukla tüylerle kaplanmış yaprak örtüleri. Bazılarının da gövde ve yaprakları su depolamak için etli olur. Köy kadınlarımızın elleriyle özenle dokuduğu kırmızı desenli kilimleri andırır uzaktan bakıldığında. İşte, Tuz Gölü'nün çevresindeki tuzcul bozkır da böyledir. Alır içine insanı en güzel tablolar gibi.

Tuz Gölü Havzası doğal bir bozkır alanı. Her ne kadar aksi gibi görünse de, havzada çok sayıda endemik bitki yaşıyor. Yani, dünyanın hiçbir yerinde olmayan bitkiler. Yalnızca Tuz Gölü çevresinde 20'den fazla endemik bitki olduğu biliniyor. Üstelik 6 tür de, henüz yayın aşamasında olan endemik bitki var, bilim dünyasına Türkiye'den tanıtılan. Gazi Üniversitesi'nden Prof. Dr. Mecit Vural ve arkadaşları tarafından yeni adlandırılmış 6 yeni bitki, belki de bilim dünyasında yeni kapılar açacak insanlığa. Prof. Dr. Mecit Vural, bu bitkilerin korunmasının ne kadar önemli olduğunu vurguluyor her cümlesinde. En başta, pek çok canlının barınmadığı bu topraklarda yaşam mücadelesi veren bu cesur bitkilere hayranlığından ve saygısından. Çünkü, bunca zorlu koşullara karşın bu bitkilerin bizden hiçbir beklentisi olmadığını söylüyor: "Gölge etme başka ihsan istemem senden" diyerek bitkilere tercüman olup. Daha sonraysa, ne yazık ki insanların beklentilerini hatırlayıp, bilimsel gerçeklere dönüyor: "Bu bitkilere gözümüz gibi bakmalıyız, çünkü onlar bizim gen kaynaklarımız." Bilim dünyası henüz bu bitkileri tanımıyor; ve alandaki daha pek çok bitkiyi. İşte bu nedenle onları korumamız gerekiyor. Belki de, ileride pek çok hastalığa, açlığa çare olabilecek gen kaynaklarımızı yok etmemek için.

Tuz Gölü'nü çevreleyen alanda, tek yıllık ya da birkaç yıllık otsu bitkiler ve çalılıklar yaşıyor. Yıllık ortalama 400 mm'den düşük olan yağış alan

bu alana özgü bitkiler. Bu bitkiler, alandaki yaşamın sürmesi için çok önemli. Pek çok canlı, bu bitkilerin arasında barınıyor, nimetlerinden faydalaniyor. Hatta, bölgede yaşayan insanlar da bu bitkilerden yararlanıyor. Ancak, yalnızca tuzlu alanlarda yaşayabilen bu ender bitkiler için en büyük tehlike, alanda başlayan sulu tarımın yaygınlaşması. Alanda öncelikli geçim kaynaklarından biri hayvancılık. Hayvanlar, meralarda ve bu bozkırdaki bitkilerin bir kısmıyla besleniyor. Ancak, bu bitkiler her ne kadar ağır otlatma koşullarına dayanıklı türler olsalar da, meraların tarım alanlarına dönüştürülmesi ve hayvan sayısında bir azalma olmaması nedeniyle, aşırı otlatmalar başlamış ve son yıllarda bu bitkilerin sayılarında da azalmalar görülmüş.

Tuz Gölü'nden çevresine doğru ilerledikçe ilk olarak denizbörülcesi gibi tuz isteği en yüksek bitkiler çıkıyor karşımıza. Bunların arasında seyrek olarak yine tuz isteği çok olan çuvarlara da rastlanıyor. Dışa doğru açıldıkça çuvarlar, daha az tuz isteyen betneyle karışmaya başlıyor. Daha sonraki bitki topluluklarındaysa cırtlık, çöven ve erişte gibi çorak bitkiler ortaya çıkmaya başlıyor. Daha az tuzlu olan dağ eteklerine kadar, yavşanlar, kekik ve gevenler uzanıyor. Bunlardan yavşan ve ezgen, hayvanların en sevdiği iki bitki türü. Tüm bu zengin ve endemik bitki örtüsüyle, alanda pek çok bölge ÖBA (Önemli Bitki Alanı) sınıfına giriyor.

Gölde ham tuz üretimi, Tekel A.Ş.'ye ait kaldırım, Kayacık ve Yavşan Tuzlalarında, havuzlama sistemleri üzerine uygulanan güneş evaporasyonunun çoklettiği tuzun çıkarılmasıyla gerçekleştiriliyor.

Fotoğraf: Özge Balkız

randan aktığı için tuzla doygunlaşıyor. Yani, göl sürekli tuzlu suyla besleniyor. Çevresindeki bozkırlar da, bu duruma uyum sağlamış, dünyada ender rastlanan peyzajı tamamlıyor.

Tuz Gölü havzası, 1992 yılından beri SIT alanı. 2000 yılı Eylül ayında da Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu tarafından ÖÇKA (Özel Çevre Koruma Alanı) ilan edilmiş. 2002 yılındaysa, yapılan çalışmalar sonucunda alan ilk halinden biraz daha genişletilmiş. Özel Çevre Koruma kurumunun amacı, Tuz Gölü'nü özellikle Konya Ana Tahliye Kanalıyla gelen atıklardan korumak. Yani, arıtım sistemleri kurarak, atık suların kirliliklerden arındırılarak göle ulaşmasını sağlamak. Bunun için, tüm ön hazırlıklar bitmiş; alanda gerekli çalışmalarla projeler hazırlanmış, kaynak sağlanmış. Bu projelerin bir kısmı, yapım aşamasına kadar ulaşmış. Ancak bir kısmı, kağıt üstünde bekliyor. Alanın, özel çevre koruma alanı ilan edilmesinin nedeni, alanda barınan canlı çeşitliliği: AB mevzuatına göre korunması gereken kuşlar, memeliler, endemik balıklar ve yaşama sınırsız bağlı cesur bitkiler.

İşte tüm bu çeşitlilik, zenginlik, hassaslık ve enderlik, ilgileri Tuz Gölü Havzasına çekiyor. Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu'nun yanında, üniversiteler ve dernekler de, alanın korunması için çaba gösteriyorlar. WWF Türkiye (Doğal Hayatı Koruma Vakfı), alan içinde çalışan tüm ilgi gruplarını bir araya toplamak ve elbirliğiyle mücadele etmek için projeler hazırlıyor. Doğa Derneği, biyolojik çeşitliliği koruma kapsamında flamingo ve toyları Koruma projeleri yürütüyor. Atlas dergisiyle Doğa Derneği'nin el birliğiyle hazırladığı "Sıfır Yok Oluş" kampanyası da

(www.sifiryokolus.com.tr), Tuz Gölü'nün ve daha başka önemli doğal alanların halka tanıtılmasını ve birlikte korunmasını sağlamada öncü rol oynuyor.

Tarihin İzleri

Alan elbette yalnızca doğal güzelliğiyle değil, tarihi ve arkeolojik özellik-

leriyle de ilgi odağı oluşturuyor. Tuz Gölü havzasında toplam 73 arkeolojik saha bulunmuş. Bunlardan 51 tanesi çok zengin tarihi çeşitliliğe sahip höyük, 13 tanesi ören yeri, 2 tanesi cami, 2 tanesi kale, 1 tanesi kervansaray, 1 tanesi su kanalı, 1 tanesi açık hava sitesi, 1 tanesi yığın ve 1 tanesi de yer altı şehri. Höyüklerin tümü 1. Derece Arkeolojik SIT alanı. Barındırdığı, çe-

şitli dönemlerden kalma seramikler, alanda farklı medeniyetlerin varlıklarını sürdürdüğünün iyi bir göstergesi. Aynı şekilde, alanda bulunan 13 ören yeri de 1. Derece Arkeolojik SIT alanı ilan edilmiş. Yer altı şehri yeni bulunduğu için koruma derecesi henüz belli değil. Bir zamanlar tuz ticaretinin kalbinin attığı İpek Yolu üzerinde bulunması da, alanın tarihi değerini artırıyor.

Ekoturizm

Turizm dediğimizde genellikle aklımıza, dinlenmek ve eğlenmek gelir. Ülkemizin, her biri birer cennet parçası olan köşelerinde gündüzleri mavinin ve yeşilin içinde sularla birlikte akmak ve güneş battığındaysa en parlak ışıklı diskolarda eğlenmenin içinde kaybolmak. Elbette, turizm bunlarla sınırlı değil. Üstelik başına bir de “eko” ön eki geldi mi, biraz daha farklı yönleri de çıkıyor açığa.

Ekoturizm, 1980’li yılların başlarında turizmin doğal yapıları zarar vermeye başladığı dönemlerde, doğayla uyumlu alternatif bir turizm olarak çıktı ilk olarak karşımıza. Yayla turizmi, çiftlik turizmi, botanik turizmi, yaban hayatı gözlemi, kuş gözlemciliği, trekking-hiking, olta balıkçılığı gibi doğa içinde doğaya zarar vermeden yapılabilecek eğlenceli ve bir

Mezgeldek

o kadar da dinlendirici etkinlikler.

Ekoturizm, tüm dünyada daha çok korunan alanlarda yapılıyor. Bunun nedeniyse, buralardaki eşsiz doğal ve kültürel kaynakları kurallar ve kısıtlamalarla her türlü faaliyetin bozucu etkilerinden korumak. Diğer bir nedense, yöre halkına doğaya zarar vermeden, aksine doğayı koruyarak elde edebilecekleri bir kazanç kapısı açmak. Yalnızca korunan alanlara giriş ücreti olarak ödenen paralar bile, yerel halka önemli miktarlarda kazanç sağlayacak düzeylere ulaşabiliyor. Bunun yanında, alandaki biyolojik çeşitliliğin, arkeolojik sahaların ve barındır-

dığı tarihi anlatmak için rehberlik yine önemli bir kazanç sağlayacak. Konaklama, yiyecek ve geleneksel ürün satışlarından elde edilen gelirler de, yerel halka önemli bir maddi kaynak kapısı. Güne bozkır kuşlarının ötüşleriyle günaydın demek. Dünyanın hiçbir yerinde bulunmayan ender bitkileri görmek. Tuz gölünün tuzcul bozkırı arasında dolaşarak belki de varlığının farkında bile olmadığınız kuşlarla karşılaşmak, birbirlerine kur yapan toyları uzaktan dürbünlerinizle izlemek... ve tarihte bir yolculuk yaptıktan sonra, bir yörük çadırının altında Fatma teyzenin elleriyle köy unu ve köy peyniriyle hazırladığı o sıcak gözlemeyi, bozkırın uçsuz bucaksız boşluğunda en sessiz düşüncelere dalarak ısırmak... İşte ekoturizm, Tuz Gölü bozkırında insanı böyle içine çeken birşey olsa gerek. Bir de, büyülmüş bir tatilin sonunda, o büyüğü hep anımsatacak yöreye özgü bir hatıralık eşya aldık mı, kim unutturabilir bize oradaki tabloyu ve en sessiz düşüşümüzü?

diği tarihi anlatmak için rehberlik yine önemli bir kazanç sağlayacak. Konaklama, yiyecek ve geleneksel ürün satışlarından elde edilen gelirler de, yerel halka önemli bir maddi kaynak kapısı. Güne bozkır kuşlarının ötüşleriyle günaydın demek. Dünyanın hiçbir yerinde bulunmayan ender bitkileri görmek. Tuz gölünün tuzcul bozkırı arasında dolaşarak belki de varlığının farkında bile olmadığınız kuşlarla karşılaşmak, birbirlerine kur yapan toyları uzaktan dürbünlerinizle izlemek... ve tarihte bir yolculuk yaptıktan sonra, bir yörük çadırının altında Fatma teyzenin elleriyle köy unu ve köy peyniriyle hazırladığı o sıcak gözlemeyi, bozkırın uçsuz bucaksız boşluğunda en sessiz düşüncelere dalarak ısırmak... İşte ekoturizm, Tuz Gölü bozkırında insanı böyle içine çeken birşey olsa gerek. Bir de, büyülmüş bir tatilin sonunda, o büyüğü hep anımsatacak yöreye özgü bir hatıralık eşya aldık mı, kim unutturabilir bize oradaki tabloyu ve en sessiz düşüşümüzü?

Banu Binbaşaran Tüysüzoglu

Endemik Balıkların Son Durağı

Tuz Gölü’nde belki de hiç beklenmeyen canlılar balıklarıdır. Bu kadar tuzlu bir ortamda balık nasıl yaşar sorusu gelir hemen aklımıza. Ancak, her ne kadar göl içinde olmasa da, göle dökülen minik derelerin ağızlarında, başka hiçbir yerde yaşamayan balıklar yaşıyor. Bunlardan biri, *Aphanius chantrei*.

Tuz Gölü’nde yaşayan ve tropik kökenli olan bu türün durumu oldukça ilginç. İç tatlısu gölünde yaygın olan bu hayvanlar, daha sonra ana göl daha küçük göllere parçalanıp, bazılarının tuzlu su özelliği kazanmaya başlamasından sonra, bu göllere dökülen nehirlerin ağzında yalıtılmış durumda kalmışlar. Özellikle Tuz Gölü’ne dökülen derelerin ağzında çok küçük popülasyonlar halinde ve birbirinden belirli kalıtsal farklarla alt türlere ayrılıyorlar. Bu türe ait bireyler, yalnızca Tuz Gölü’ne dökülen küçük derelerin ağzında yaşıyorlar. Ancak, ilkbaharda en bol tatlısu akışının olduğu zamanlarda, göl kıyısında bir tatlısu köprüsü oluşursa göle girip en yakındaki popülasyonla temas geçirebiliyorlar. Tuz Gölü’ne dökülen derelere endemik başka bir balık türüyse, *Phoxinellus crassus*.

Ana tahliye kanalı, Konya’dan başlayarak göle kadar kadar 150 km’lik mesafede tüm kirleticileri göle taşıyan, en önemli kirlilik kaynağı.

Kaynaklar:

Tuz Gölü Entegre Çevre Projesi Fizibilite Etüdü, Çevre ve Orman Bakanlığı Özel Çevre Koruma Kurumu, 2001
Eken, G., Magnin G., A Preliminary Biodiversity Atlas of the Konya Basin, Central Turkey, DHKD, 1999
Kılıç, D., T., Eken, G., Türkiye’nin Önemli Kuş Alanları 2004 Güncellemesi, Doğa Derneği, 2004
Özhatay, N., Byfield, A., Atay, S., Türkiye’nin Önemli Bitki Alanları, WWF Türkiye, 2003
Ali Demirsoy, Genel ve Türkiye Zoocoğrafyası “Hayvan Coğrafyası”